

Globalt kvikksølvforbud og forebygging av periodontitt

FDIs årlige kongress er like om hjørnet, i år vil den foregå i Poznan i Polen. Et stort fagprogram er på plass i tillegg til det forholdsvis nye World Oral Health Forum (WOHF). WOHF vil i år i stor grad handle om Minamata-konvensjonen om kvikksølv.

Et forbud mot kvikksølv bør være et viktig tema for de aller fleste land, ikke minst i tannhelsesammenheng. Kvikksølvholdig amalgam er antakeligvis fremdeles et av verdens mest brukte tannfyllingsmaterialer, og det er bare i Norge, Sverige og Danmark det er forbudt.

FDI spiller en viktig rolle i informasjonen og diskusjonen rundt dette temaet. Her er FDI's Science Committee drivkraften og komiteen er ledet av den norske tannlegen Harry-Sam Selikowitz.

Tidende har snakket med ham om betydningen av Minamata-konvensjonen og andre spørsmål.

– Hva er Science Committee's viktigste oppgaver i tiden framover?

– FDI Science Committee's oppgave er å viderefremde vitenskap til FDI sentralt og til de nasjonale tannlegeforeningene. Komiteen har sju medlemmer som kommer fra hele verden: I tillegg til meg selv har vi en nestleder fra England, de andre medlemmene kommer fra Frankrike, USA, Tyskland, Japan og Costa Rica. I tillegg er det representanter fra The International Association for Dental Research (IADR), fra International Organization for Standardization (ISO) og fra Verdens helseorganisasjon (WHO). Vi har en jevn og hyppig møtevirksomhet og et godt sekretariat som støtte i Genève. Dette er strukturen.

Science Committee er for øvrig en av fem komiteer i FDI. De andre er: Dental Practice Committee, Education Com-

Tannlege Harry-Sam Selikowitz er leder for FDI's Science Committee.

mittee, Membership Liaison and Support Committee og Public Health Committee.

Globalt periodontittprosjekt

Science Committee har mange løpende prosjekter, men et av de to største er et globalt periodontittprosjekt, som er i startfasen. Her er det et såkalt *task*

team som skal styre prosjektet og hvor alle lederne av komiteene og presidenten i FDI er medlemmer. Science Committee har som sin første oppgave å lage en litteraturstudie for å sammenfatte forskningen på området og hvor vi står i dag: hva har vært effektivt og hva har ikke virket når det gjelder forebygging av periodontitt.

Dette er Minamata-konvensjonen

Minamata-konvensjonen om kvikksølv ble vedtatt 10. oktober 2013. Norge var blant de landene som signerte avtalen.

Ti år tidligere foreslo Norge og Sveits en bindende avtale, som det først var betydelig motstand mot, men det lyktes å starte formelle forhandlinger i 2010.

Avtalen regulerer utslipp fra gruvedrift, industri og prosesser, produkter og avfallsbehandling. Et særlig problem ligger i kvikksølvutslipp fra småskalagullgraving, som er den største enkeltkilden.

Et forbud mot bruk av kvikksølvholdig amalgam trådte i kraft i Norge 1. januar 2008.

Innføringen av amalgamforbudet i Norge

Forbudet kom så å si uten forvarsel fra Miljødepartementet: Tannlegeforeningen fikk en e-post 23. desember 2007 om at amalgamforbudet ville tre i kraft fra 1. januar 2008, ifølge generalsekretær i NTF, Morten Rolstad. Etter denne datoen sluttet alt salg av amalgam, uten at det skjedde noen form for evaluering eller rapportskrivning fra helsemyndighetenes side.

Salget stoppet over natten, og tannlegene måtte selv finne ut hvordan de ville løse situasjonen. Det mest brukte fyllingsmaterialet forsvant, og det har fremdeles ikke vært mye forskning på alternativene.

Dette prosjektet handler ikke om hvordan man skal behandle periodontitt, men om hvordan man skal forebygge. Utgangspunktet er at periodontitt ifølge WHO er en av verdens mest vanlige sykdommer. Derfor har FDI tatt tak i det og startet et globalt prosjekt som vil arbeide for å forebygge periodontitt på verdensbasis.

Minamata-konvensjonen

– Minamata-konvensjonen handler om kvikksølv. Dette er viktig for Science Committee, selv om det ikke er så aktuelt for Norge. Konvensjonen går ut på

at i prinsippet skal all bruk av kvikksølv fjernes. Det er kvikksølv i termometere, i batterier, man bruker kvikksølv for å utvinne gull i gullgruver, og det er kvikksølv i amalgam.

Amalgambruk fases ned – ikke ut

– Jeg representerte nylig FDI på et møte i Jordan om Minamata-konvensjonen. I Norge, Sverige og Danmark er amalgam forbudt, men i hele resten av verden brukes amalgam fremdeles. Dette har to årsaker: det er sterkest i den forstand at det holder lengst og er billigst, altså billigere enn andre materialer. Dette møtet var et FN-møte, i regi av

United Nations Environmental Programme. (UNEP), og det siste før Minamata-konvensjonen trer i kraft.

Først signerer landene, så ratifiserer de.

Det var en stor norsk delegasjon på seks-sju stykker til stede, for dette handler om all bruk av kvikksølv. Jeg representerte FDI, som er en NGO (Non Governmental Organization) og det vil si at vi har talerett, men ikke stemmerett. Poenget for FDI som samarbeider med WHO, er at kvikksølv i amalgam skal fases *ned* (*phase down*) ikke fases *ut* (*phase out*). Dette er en viktig distinksjon, og det er det eneste unntaket i konvensjonen. Grunnen til at vi har lykkes i å få dette unntaket, er at vi trenger tid til å forebygge sykdom, det vil si karies, og vi må forske mer på gode nok materialer som kan være alternativer til amalgam. Dette ble nevnt spesielt i konvensjonspapirene og er viktig fordi konvensjonen er et legalt dokument.

– Inntrykket jeg sitter igjen med, er at landene tar dette svært alvorlig. For eksempel sier India at de skal fase ut amalgam innen 2020. Bangladesh sier at de skal fase ut amalgam hos sine militære styrker i år. Men om det skjer vet jeg jo ikke.

Inntil for tre fire uker siden var det altså tre-fireogtjue land som hadde ratifisert avtalen. Når femti land har ratifisert avtalen trer den i kraft 90 dager etterpå. Man tror at EU går inn *en*

bloc, slik at avtalen vil tre i kraft i løpet av året.

– Mitt hovedinntrykk er at de nasjonale tannlegeforeningene rundt omkring i verden ikke er klar over alvorret i konsekvensene av Minamata-konvensjonen. La oss si at det går fem til ti år til, og så spør noen i FN-systemet: Nå har det gått ti år fra konvensjonen var ratifisert, og hva har skjedd? Derfor er det viktig for FDI å gjøre de nasjonale tannlegeforeningene klar over konsekvensene av Minamata-konvensjonen når det gjelder bruken av amalgam.

Ingen kunnskap

– For den norske, svenske og danske delegasjonen er jo ikke dette temaet interessant lenger. Men alle er veldig interesserte i å snakke med den norske delegasjonen for å høre om hvordan det har gått. Men her må vi si at dessverre, her finnes det ingen rapporter, ingen evaluering, ingen kunnskap om hva som skjedde når man gjorde det her i Norge. (Se faktaboks)

Dentale materialer

– Til min forbauselse har ikke FDI hatt noen gruppe som har sett nærmere på dentale materialer. Science Committee fikk derfor oppgaven med å utarbeide mandatet og betingelsene for en slik gruppe og foreslå medlemmer.

Den nye komiteen skal rapportere til Science Committee og lederen for denne nye komiteen er medlem av Science Committee. Den nye lederen heter Reinhard Hickel og er professor i dentale materialer i Tyskland. Jeg er også glad for at Jon E. Dahl, direktør i Nordisk institutt for dentale materialer (NIOM) og spesialist i dentale materialer, har sagt ja til å delta. Første møte er i juli, og nå er arbeidet i full gang.

Mer kontakt med IADR

– IADR er ganske tungt representert i FDI. De sitter også i Science Committee, og har til og med stemmerett. Noen av oss lurte på hvorfor FDI ikke er representert på IADR-møtene på samme måte, og i juni reiste jeg til IADR-møte i Seoul i Sør-Korea, for å snakke om et videre samarbeid mellom disse to store globale tannlegeorganisasjonene.

Årets FDI-kongress i Poznan

– På årets FDI-møte i Poznan i Polen skal World Oral Health Forum handle om *Translational research*. Det man gjør er å overføre forskningen til praktisk utøvelse. IADR har startet et nytt tidsskrift som heter JDR Clinical & Translational Research med Jocelyn Feine som redaktør. Dette tidsskriftet handler om det samme. På World Oral Health Forum bruker vi Minamata-konvensjonen som eksempel i *translational research*. Vi bruker dette til å overføre kunnskap om alternativer til amalgam og forebygging. Forskning på alternativer til amalgam og forebygging av karies, og forskningen på alternative dentale materialer kan overføres til praktisk handling for tannleger.

– I Poznan vil vi ha fire policy statements. Disse vil handle om:

1. Tannbehandling for mennesker med funksjonshemming eller *Oral health and dental care for people with disabilities*.
2. *Evidence based dentistry*.
3. *Sports dentistry*, som ikke bare er munnbeskyttere eller ødelagte tenner, men som også vil handle om energidrikker, sukker og generell helse som kan ha odontologiske komplikasjoner.

4. Den siste, *The grey market*, er interessant. Den vil handle om det såkalte gråmarkedet. Det vil si: mange kollegaer bestiller varer på nett, men vet vi egentlig hva vi får? Vi må tenke på pasientene våre, og hvordan vet vi at det vi bestiller er i orden?

Det skal det også være en ISO-sesjon som skal handle om standarder på implantater.

I tillegg til dette skal vi starte noe nytt: I stedet for å lage *policy statements*, skal vi begynne med *scientific updates*, hvor vi, altså Science Committee, tar for oss et emne og skriver om det. Det kan for eksempel være nanomaterialer, eller genetikk – et emne som blir mer og mer aktuelt.

Artikkel i JADA

FDI tok initiativ til en artikkel som ble publisert i desember, en leder i JADA som heter *Billions with oral disease. A call to action*. Her er vår konklusjon at man må bruke mer befolkningsmodeller i større grad.

FDI 2017 og 2018

Årets FDI-konferanse foregår som kjent i Poznan i Polen. I 2017 er Madrid valgt som vertsby og i 2018 blir det Buenos Aires.

Referanse

1. Aubrey Sheiham, David M. Williams, Robert J. Weyant, Michael Glick, Sudeshni Naidoo, Jean-Luc Eiselé, Harry-Sam Selikowitz. Billions with oral disease: A global health crisis – a call to action. JADA. 2015; 146: 861–4.

Tekst og foto: Kristin Aksnes